

İçindekiler

NAFİ ATUF KANSU'NUN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ İLE ÖNCÜ EĞİTİMCİLERLE İLGİLİ 3 KİTAPÇIĞI

EDMOND DEMOLİNS	11
<i>Bir İki Söz</i>	11
<i>Yeni Mektep'te</i>	13
<i>Tarım ve Bahçıvanlık</i>	23
<i>Demir ve Ahşap İşleri</i>	25
<i>Sonsöz</i>	31
FROEBEL	32
<i>Froebel'in Eğitimciliği</i>	37
<i>Froebel'in Fikirleri</i>	44
<i>Çocuk Bahçeleri (Çocuk Yuvaları-Kindergarten)</i>	48
<i>Froebel'in Oyunları</i>	50
<i>Sonsöz</i>	54
<i>"Parizyen" Çocuk Bahçesi</i>	56
<i>Çocuk Bahçelerinde Yaşam</i>	57
<i>"Monruj" Çocuk Bahçesi</i>	58
<i>Asıl Çocuk Bahçesi</i>	59
<i>Froebel Yöntemi ile Eğitim Veren Okullarda El İşleri</i>	60
TOLSTOY	61
<i>İlkokul Öğretmeni</i>	61
<i>Tolstoy (1828-1913)</i>	63
<i>Tolstoy'un Kısa Hayat Hikâyesi</i>	63
<i>Tolstoy'un Kişiliği</i>	64
<i>Aydınlatıcı Tolstoy (Resul Tolstoy)</i>	65

<i>Tolstoy'un Eğitim Konularında Düşünceleri</i>	67
<i>Tolstoy'un Fikirlerinin Pedagojik Sonuçları</i>	71
<i>Yasnaya Polyana'da Okul Yaşamı</i>	83
<i>Özet ve Sonuç</i>	89

NAFİ ATUF KANSU'NUN TARİH VE COĞRAFYA DENEMELERİ-EKLER

<i>Vatanımın Coğrafyası</i>	92
<i>Atatürk'ün Hayati</i>	120

NAFİ ATUF KANSU'NUN KENDİ KALEMİNDEN HAYAT HİKÂYESİ

FOTOĞRAF ALBÜMÜ	151
------------------------------	------------

SUNUŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun en çalkantılı döneminde, 1910 yılında Mülkiye Mektebi'nden mezuniyetinden itibaren, kaymakam adayı olarak tayin edildiği Edirne'de eğitim dünyası içine giren Nafi Atuf Kansu'nun, Edirne Nimet-i Hürriyet Mektebi Müdüriyeti ile başlayan eğitimcilik serüveni, kimi zaman öğretmen örgütü yönetiminde, kimi zaman kitap ve dergi yayıncılığında, kimi zaman da okul idareciliğinde devam etmiştir. 1920'den sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin büyük eğitim devriminde ise önce bürokrat, sonraları da siyasetçi olarak ömrünün hemen hemen tamamını Türk eğitim sisteminin dönüşmesine ve gelişmesine vermiştir.

Eğitim ve kültür sorunları üzerine Mülkiye öğrenciliğinden beri yer aldığı fikir kulüplerinde ve gruplarda ilerici ve çağdaş düşüncelerini geliştiren Kansu'yu ilk etkileyen akım, Prens Sabahattin ekolu olmuştur. Özellikle 1912'de Edmond Demolins'ten başlayarak, devamında Tolstoy etkisi ile Yasnaya Polyana'dan ilhamını alarak başladığı çağdaş eğitim felsefesindeki yolculuğunu, 1914'lerde Bursa izcilik kamplarına ve Bursa Öğretmen Okulu'na, oradan da 1930'larda J. Dewey'le Türk Maarif Cemiyeti okullarına kadar taşımıştır.

Kansu, pedagojide reformist akımı benimseyerek, ilke olarak eğitimin, katı kalıplarından çıkartılıp, hayatın içinde yaşayarak öğrenmeyi destekleyen ve öğrenciye, mümkün

olan en geniş sınırları tanıyan özgür bir sistemin oluşturulmasını savunmuş ve öğrencinin, bireysel gelişiminde, düşünen, seçen ve karar veren bir karaktere sahip olmasını sağlamaya çalışmıştır.

II. Meşrutiyet döneminde “Yeni Mektep” kavramı ve akımı, modernite yanlısı Osmanlı aydınlarını etkilerken, Mustafa Necati ile başlayan Cumhuriyet eğitim hareketlerinin de önemli bir ilham kaynağı olmuştur.

Doğada ve doğayla eğitim prensiplerinin kurucuları arasında sayılan ve okulları Avrupa’da hâlâ öğrenci yetiştiren Demolins ve takipçileri ile okul öncesi eğitiminin babası sayılan Froebel’i ve 1900’lü yıllarda yurdumuza ilk aktaran Kansu’nun bu nadir incelemelerini, günümüz Türkçesiyle, eğitim dünyasına kazandırmak istedik. Ayrıca literatürümüzde eğitimci yönüne pek az yer verilen Leo Tolstoy’un, 1860’lı yıllardaki deneysel eğitim kuramlarını, 1919 Türkiye’sine aktaran bu nadir çalışmanın, eğitim bilim araştırmacılara iyi bir kaynak olacağı düşüncesindeyiz.

Nafi Atuf Kansu’nun, 1912 yılında Edirne’de tercüme ederek yayımladığı “Yeni Mektep” kitabını, ardından 1914’te yayımladığı “Froebel’i ve nihayet 1919’da İstanbul’da Darüleytam Tedrisat ve Tefrişat Müdürü iken yayımladığı “Tolstoy-İlkokul Öğretmeni” kitapçıkları, bu çalışmada bir bütün olarak bir araya getirilerek, aslına uygun olarak Osmanlıcadan tercüme edildi ve anlatım dili kısmen sadeleştirilerek, eğitim araştırmacılara ve okuyucuya sunuldu.

Bu çalışmalara ilaveten Nafi Atuf Kansu’nun 1914 yılında yazdığı “Vatanımın Coğrafyası” adlı coğrafya kitapçığı, Osmanlıcadan orijinal çevirisi ile sadeleştirmeden ve 1948’de kaleme aldığı “Atatürk’ün Hayatı” isimli küçük biyografi

alışması, dönem örnekleri olarak okuyucuya “Ekler” bölümünde sunulmaktadır.

Osmanlıcadan tercümelerde yoğun desteğiyle, çalışmanın ortaya çıkmasında eşsiz emeğini ortaya koyan sevgili dostum Sayın Ertuğrul akılıoğlu’na teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Metin Atuf KANSU

Aralık 2015

Nafi Atuf Kansu (1890-1949)

Edmond Demolins, eviren: Nafi Atuf

YENİ MEKTEP'TE

Sa'y ve Tetebbü Kütüphanesi: 1

Yuda Razon Matbaası'nda Basılmıştır

Balık Pazarı

Edirne

1328

(1912)

المجموعه ده سورده
مترجمی : نافع عطوف

یکلی کتبیره

یوده رازون مطبعه سی
ادرنه

۱۳۲۸

Edmond Demolins (1852-1907)

EDMOND DEMOLINS 1852-1907

Bir İki Söz

Dünyamızda bazı büyük beyinler vardır ki insan onları inceledikçe derin derin düşünmeye mecbur olur. Bunlar, gerçekleri bütün açıklığı ve rengiyle ortaya koyarken çevre baskısından korkmazlar. Kendilerine bir yol belirledikten sonra çekinmeden, sakınmadan, korkusuzca çalışmak, bu gibi insanların en büyük meziyetidir.

Paris'te, 1866 senelerinden beri "*La Science Sociale-Sosyal Bilimler*" adıyla aylık bir dergi çıkar. Dergi, sosyal bilimlerin

incelenmesi için yöntemler araştıran düşünür ve bilim adamlarının araştırma sonuçları ile doludur. Ve bu araştırmacıların başında “Edmond Demolins”, çalışkanlığı, dikkati, araştırıcı felsefesi ile yükselir.

Bu kişinin “L’Ecole des Roches/L’Education Nouvelle-Roches Okulu/Yeni Eğitim” isimli kitabını bana, arkadaşlarımdan biri hediye etmişti. Eğitim hayatına dâhil olmam sebebiyle bu kitabı büyük bir dikkat ve merakla okudum. İtiraf edeyim, her sayfasında acı ve sevinçle karışık, garip tesirine maruz kaldım. Mevcut eğitim düzenini ve durumunu ne kadar doğru bir tahlil ile çürütüyordu! Ve sonra bir çiftlikte tesis ettiği “Roches Okulu”¹ nda ne kadar canlı ve neşeli bir eğitim veriyordu!

Dört yüz yirmi beş sahikeyi tutan kıymetli eserin bütün içeriğini toplumumuza hediye etmeyi çok düşündüm; ancak bu meşguliyetim sebebiyle şimdilik bu hevesimi yatıştırmaya mecbur oldum. řu kadar var ki bu önemli yazarın eserinde, eğitim hayatımızı en çok ilgilendiren kısmı tercüme edilerek, okumak ve incelemek isteyenlerin önüne serildi.

Ben bu sayfalardan çok faydalandım; bu yazılar, sosyal hayatımızın ve aynı zamanda eğitim hayatımızın mevcut durumu ile karşılaştırılarak okunursa her kesimden insanların da benim gibi faydalanacağını ümit ederim.

Edirne, 29 şubat 1327 (13 Mart 1912)

Nafi Atuf

1 Roches Okulu (L’Ecole des Roches): 1889 yılında sosyoloğ Edmond Demolins tarafından, Fransa’nın Normandiya bölgesinde kurulmuştur. Klasik ve geleneksel eğitim yerine, yeni reformist İngiliz eğitim sisteminden etkilenerek “Yeni Mektep-Yeni Eğitim” akımlarını benimseyen çok önemli bir okul niteliğindedir. Civarında bulunan çok büyük kırsal alanları öğrencinin kullanmasını sağlayarak ve aynı zamanda spor ve doğa faaliyetlerini sınıf derslerinin önünde tutarak ve öğrenciye, aktif öğrenme sürecinde yetenek, beceri ve güven vermeye yönelik bir eğitim sistemini amaçlamaktadır. Okul hâlen uluslararası ölçekte eğitim faaliyetine ilk kurulduğu yer olan Roches kasabasında, Verneuil sur Avre’da devam etmektedir.

Yeni Mektep'te

Yeni Mektep'in ders çizelgesi tetkik edilirken, lisan derslerinden hemen sonra tarih ve coğrafya derslerinin geldiği görülür. Latinceye ait ders saatleri azaltıldığı için, coğrafya ve tarihe, diğer mekteplerde ayrılmış saatlerden daha fazla zaman ayırmıştır. Bu iki ders, Yeni Mektep'in eğitim şekli itibarıyla çok önemli bir yer tutar.

Coğrafya; su yollarının, şehirlerin idari bölünmelerinin, velhasıl hatırda kalması az veya çok güç olan her türlü coğrafi deyim ve kavramların bir listesinden ibaret değildir. Bütün bu deyimler, öğretim namına büyük fayda bırakmaksızın hafızalara güçlkle girer.

Takdirle karşılanan bazı yeni gelişmeler ve ilerlemeler, bu yüzyıldan itibaren başladı. Ancak maalesef bu ilerleyişler de coğrafya bilimi üzerine ya yeni ve bilhassa iktisadi bilgiler yüklemekten ya da insanlık âleminin çeşitli unsurları ve en çok coğrafya olayları arasında geçerli ilişkileri göstermek suretiyle bu bilimi canlandırmaktan ve aydınlatmaktan ibaret kaldı.

Coğrafya, esasında, çevrenin ve fiziksel ortamın, bir başka deyişle "*Lieu Physique*"in bir tetkikidir; fakat her çevre ve ortam, genel ahlak, aile ilişkileri ve yönetim şekilleri ve hatta ırk üzerine bile doğrudan doğruya ve de mutlaka bir etki yapar; ırklar da bu etki altında bazı özellikler kazanırlar. Sosyal bilimler de bu ilişkileri bugün daha net ve kesin açıklıyor.

Fakat yalnızca tek bir etken yeterli değildir. Mekân, aynı zamanda geçmişten gelen oluşumların, doğal tarihin tesiriyle

de az çok değişir. Aynı zamanda bir mekânın geçmiş oluşum s¼recinden kalan karakteri, mevcut mekândaki oluşumları da etkileyebilecek ve o hâlihazır ortamı da değiştirebilecek özellikleri sağlamaya muktedir olabilmektedir.

Netice olarak ortaya řu çıkar ki insanoğlu, genellikle iki önemli etki altındadır:

1- Öncelikle, bulunduğu mekânın şekil ve özelliklerinin tesiri altındadır ki bu, coğrafyadır.

2- Bundan başka, şimdi bulunduğu mekânın yahut ecdadının yaşamlarını geçirmiş oldukları yerlerin geçmiş şartlarının tesiri altındadır. İşte bu da tarihtir.

İrkların çeşitliliği ve farklılığı için, gerek bug¼nde ve gerekse geçmişte de her ırkın, içinde büyüy¼p geliştiği çevrelerin farklılığından başka temel bir sebep bulamayız. Yekdiğeri ile sıkı sıkıya birleşmiş olan tarih ve coğrafya, bu farklılıkları izah edecektir. Bu nedenle, bu iki bilimin gayesi, insanı ve toplumu yahut başka bir ifade ile insanlık camiasının içindeki mevcut olan çeşitli grupları tarif etmeye çalışmaktır.

řu hâlde coğrafya ve tarih bilimi, toplumların ve insanlığın, yani dünya d¼zeninin başlıca esasları oluyor.

şurada bu konuyu uzun uzun anlatacak değilim; fakat bilimsel açıdan pek önemli bir görüř¼ ilave etmeye mecburum.

Eski çağlarda çeşitli bilimlerin arasında sıkı bir ilişki vardı. B¼t¼n bilgiler, esas itibarıyla matematik ilmini de içeren felsefe biliminin etrafında toplanıyordu.

Hâlihazır eğitimin en yetersiz kaldığı noktalardan biri de sosyal bilimlerin bir kısmının bir diğeriyle çok karmaşık ilişkiler içinde bulunmasıdır.

Orta Çağ'da sosyal bilimler, birbirleriyle sıkı sıkıya bağlı idiler. Bu bilgiler genellikle felsefeyi ve matematiği de kapsayan ve de esas itibarıyla felsefenin etrafında toplanıyordu.

Felsefenin sağladığı bu önemli irtibat sayesinde insanoğlu, zaman zaman eksik ve hatalı olmakla beraber hiç olmazsa birbirleriyle uyuşan birçok şeyi tanzim ve tertip ederek, bir şekilde kavrayabiliyordu.

Doğa bilimlerinin ortaya çıkışı, eğitimin son derece dar olan bu eski çerçevesini kırarak bu düzeni bozdu. Fransuva Bakon'un (Sir Francis Bacon), *Büyük Yeni Düzen (Tecdid-i Uzeym; Instauratio Magna)* adı altındaki büyük çalışmasında, sosyal bilimleri sınıflandırıp düzenleyerek, nesnelere bir düzen altına almaya nasıl çalıştığı ve fakat başarılı olamadığı malumdur. Başarılı olmadı; çünkü hiçbir bilim, o dönemde yeteri derecede kapsayıcı değildi, ta ki ondan bir merkez ve çıkış noktası yapmak mümkün olsun.

Sir Francis Bacon ve Büyük Yeni Düzen Kitabı-1620

Eğitim gittikçe daha da bozularak devam etti. Seneden seneye çoğalan, değişen öğretmenler, birbirlerinden haberleri olmaksızın, birbirlerinin ne yaptıklarını, neye başladıklarını bilmeksizin, zavallı çocukların kafalarına gelişigüzel bilgiler doldurmaktan başka bir şeyle uğraşmadılar. Bu uygunsuz ve gereksiz uygulamaya tabi olan bir insan aklı, hakikaten acınacak durumdadır.

Bugün de tedrisat vardır; fakat artık tedris yoktur.

Bacon'ın, nesnelere bir düzen altına almak için kullanamadığı bilim, bugün mevcuttur. Bu bilim, dünyanın ve dünyada bugün hâlâ bulunan ve de vaktiyle bulunmuş olan çeşitli toplumların daha mükemmel ve daha doğru bir suretle tanınmasıyla, nihayet vücut bulmuştur.

Yalnız insan ve toplumlar, sosyal bilimlerin toplamını kapsayacak kadar geniş bir çerçeve meydana getirmeye muktedir.

İnsan, yalnız ve tek başına sosyal bilim öğretiminin merkezi olabilir.

Eski zamanlarda felsefenin ışığıyla tetkik edilen şey, insan idi. Orta Çağ'da ise insanlık, teoloji (*ilahiyat*) bakışıyla tetkik edilmiş idi.

Gelecekte ise, sosyal araştırmaların çıkış noktası olarak coğrafyadan veya mazi içindeki tarihten yardım alınarak tahvil edilen, insanın kendisi olacaktır.

Fakat bunun için de tarih ve coğrafya öğretiminin, muhtelif devrelerde, muhtelif muhitlerde hakiki ve hayatı yaşayan insanları kucaklayacak bir tarzda yenilenmesi lazımdır. Bu eğitim şekli bugün bulunmuştur. İşte "*Yeni Mektep*" akımı, yavaş yavaş bu tarzı, çocukların bilincine kabul ettirmeye çalışacaktır.

Bilim ve bilgiler arasında ilişkiler ve bu bilgilerin insan ile münasebetleri, bu sayede oldukça açık seçik görünecektir:

Görülecektir ki çağlar içinde oluşan hayvanlar, bitkiler ve yerküreye ait her hadise, bu nedenle tarihi meydana getirmektedir ve tarih, sosyal olaylar üzerinde doğrudan doğruya etkilidir.

Yine görülecektir ki bu suretle vücuda gelen sosyal olaylar, kendi doğal sürecinde, yeni ve eski felsefe ile edebiyat üzerine tesir eder ve bunları doğrudan doğruya geliştirir ve izah eder. Edebiyat ve felsefe, toplumun bir nevi ifade tarzıdır.

Anlaşılabacaktır ki insanlar tarafından sınırlarına yeni yeni hâkim olunmaya başlanan tıp ve kimya bilimlerindeki gelişmeler, yalnızca yerkürenin üzerindeki tesirleri izah eden coğrafya biliminin değil, toplumların sosyal hayatını ve insanlığın tarihinin yeniden yazılmasını veya belki de tadil edilmesini gerektiriyor. Ve bu tadilatın tesir derecesi, tabiatı ve diğer fikir akımları üzerindeki etkilerini de belirleyecektir.

Tertip ve düzen altına alındığı için bütün eğitim daha açık ve hazmı daha kolay bir hâle getirilmiş olacaktır; bu ise gerekli ve son derece de önemli idi.

Matematik ve aritmetik öğretimine gelince; Latince öğretiminin ertelenmesi sayesinde daha fazla bir zaman ayrılması mümkün olmuş olan bu dersler, çocuklara sevimli bir usul ile verilecektir.

Bu tarz eğitimin İngiltere'deki Bedales² Mektebi'nde nasıl bir başarıyla tatbik edildiği anlaşıldıktan sonra değeri takdir edilir;

2 Bedales Okulu (Bedales Schools): 1893 yılında İngiltere'de John Haden Benley tarafından kurulan ve o dönem İngiltere'deki otoriter Viktorya dönemi muhafazakâr eğitim sistemine radikal bir alternatif olarak kurulmuştur. Adını, ilk açıldığı binanın isminden alan okul, o dönem Avrupa'da gelişen reformist eğitim akımlarından etkilenmiş, tolerans, okul rubu ve doğa ile iç içe bir eğitim felsefesini benimsemiştir. Okul hâlen eğitimine İngiltere'de Hampshire'da devam etmektedir.

“Bu hafta oğlum bana yazıyor ki: bu hafta biz, ondalık sistemi, bizim için pek faydalı olan kimya dersi öğretmeninden öğrendik. Ondalık sistem bize tatbiki bir şekilde ve Fransa’dakinden pek başka bir biçimde gösterildi. Mesela; öğretmen, karenin alanını anlatmak için yere, her bir kenarı 10 santimetre olmak üzere bir kare çizdirir, bunu santimetre-karelere böldükten sonra niçin bir karenin yüzölçümünün yüz santimetre-kareyi içerdiğini kolaylıkla anlatır.”

“Kare küpleri öğretmek için, öğretmen, bir kenarı bir santimetre uzunluğunda olan ağaçtan yapılmış küpler getirir ve bunları bir düzen altında dizer. Mesela; üç santimetre hacminde bir küp yapar ve bunu bize hesaplatır. Böylelikle bu dersi herkes anlar. Hesapta biz şimdi kesirler bahsinde bulunuyoruz. Bunu bize anlatmak için öğretmen, kara tahtaya bir doğru çizer ve bunu eşit birtakım kısımlara, mesela, beş parçaya ayırdıktan sonra, içinden üç parçasını alır. İşte buna beşte üç denir...”

Bedales Okulu-Hampshire-İngiltere

Bu eğitim şeklinin pek yeni olduğunu iddia etmem; ancak gerçekte, okullarda bu şekilde hareket etmekten genellikle çekinilir.

Matematik ve hesap öğretimine uygulamalı bir mahiyet vermek için öğrenciler, görmüş oldukları hesap derslerinin pratiğini yaparlar. Mesela; öğrenciler, çiftliğe, bahçeye, oyunlara, ders malzemelerine, kimya laboratuvarına, gıdaya ve yakacaklara ait harcamaların hesaplarını tutacaklardır. Bütün bu masrafı kaydedecekler ve böylece, gereken bütün işlemlerin hesabını yapacaklardır. Bu suretle sayılar canlanır, hayat bulur, bir işletmenin yönetimini, tarıma, sanata, ticarete ait girişimlerin işletilmesini öğretir. Böylece, uygulama ile tecrübe kazanmış kişiler yetiştirir ve hakikaten sosyal bir mahiyet alır.

Ders çizelgemizi takip ederken, hâlihazır mekteplerde ihmal olunan tıp ve doktorluk meslek gruplarına da rastlarız.

Biz ispat ettik ki hayvanlar, bitkiler, tıp ve kimya, esas anlamlarıyla okutulmuyor.

Bizim edebiyat mezunları, doğal hayatta hayvanlardan ve bitkilerden tamamen habersizdirler. Örneğin; bu kimselelerin, en çok tanınan ve bilinen bitkiler karşısına geldikleri zaman gösterdikleri hayret, hakikaten pek gülünçtür. Kimya ve tıp namına, felsefe dersi için hasredilmiş sınıflar, imtihan zamanlarında, acele ile kazanılmış pek ilkel bilgilere sahiptirler. Muhteşem ve muhtelif tezahürleri ile tabiatı tamamen bilmezler. Kendi hesabıma söylüyorum, benim eğitimimde, bu bırakılan noksanı asla affetmeyeceğim. İnsanlar; kendi işlerinin sorumluluklarını yüklenmeye alışmalıdırlar.

Bu noksan o kadar üzücüdür ki en küçük çocuklarda bile bu dersler uygulamalı şekilde verildiği takdirde olağanüstü faydalar ve neticeler temin ediliyor.